

вого регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку зі створенням інноваційних продуктів, їх впровадженням і розповсюдженням.

Такі риси поточного стану національної інноваційної системи актуалізують не лише необхідність створення державою соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного розвитку інноваційного потенціалу України, але і засвідчують необхідність удосконалення державного управління інноваційною сферою.

1.2. Публічні електронні реєстри у системі державного контролю

Терміни

Публічний електронний реєстр (далі – реєстр) – інформаційно-телекомунікаційна система (реєстр, кадастр, реєстр тощо), що забезпечує обробку публічної інформації, надання реєстрової інформації та реєстрових даних, залучення яких у господарський обіг може мати правові наслідки для суб'єктів інноваційної діяльності, їх контрагентів та партнерів (запропоновано автором на підставі змісту ст. 2 проекту Закону України «Про публічні електронні реєстри»¹).

Інтегрована автоматизована система державного нагляду (контролю) (далі – ІАС ДНК) це - єдина автоматизована система збирання, накопичення та систематизації інформації про заходи державного нагляду (контролю), призначена для узагальнення та оприлюднення інформації про заходи державного нагляду (контролю), координації роботи органів державного нагляду (контролю) щодо здійснення комплексних заходів державного нагляду (контролю), моніторингу ефективності та законності здійснення заходів державного нагляду (контролю)².

Ціль контролю як елементу інноваційної політики – оцінка результативності процесів інноваційної діяльності в науково-технічній та виробничій сферах та правомірності діянь суб'єктів інноваційних відносин шляхом здійснення відповідних інституціоналізованих функцій з боку уповноважених державою органів.

Нормативно-правове регулювання

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
3. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20. № 21-22. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

¹ Про публічні електронні реєстри: Проект Закону України від 10.09.2019 р. №2110. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66772.

² Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.

4. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.
5. Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» щодо лібералізації системи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 03.11.2016 N 1726-VIII. *Голос України* від 31.12.2016 N 251.
6. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Закон України від 05.07.1994 р. №80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286. Дата оновлення: 04.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр#Text>.
7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.
8. Про схвалення Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України. *Офіційний вісник України*. 2019 р., № 57, с. 139, Ст. 1983, код акта 95224/2019.

Використана література

1. Шаповалова О. В. Правові засади впорядкування електронних публічних реєстрів в Україні. *Актуальні проблеми права: теорія і практика: збірник наукових праць*, №2(38). Севе-родонецьк, 2019. С. 47-53.
2. Про публічні електронні реєстри: Проект Закону України від 10.09.2019 р. №2110. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66772.
3. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Проект Закону України від 02.11.2020 р. №4303. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70298.
4. Про внесення змін до кримінального законодавства щодо особливого порядку здійснення розслідування кримінальних правопорушень з метою забезпечення належних умов для розвитку цифрової економіки: Проект Закону України від 02.11.2020 р. №4305. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70299.

Рекомендована література

1. Шаповалова О. В., Шевченко Л. С., Стріжкова А. В. та ін. Правове забезпечення віртуалізації інфраструктури національної економіки України: монографія / за ред. С. В. Глібка, А. В. Стріжкової. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2019. 184 с.
2. Вінник О. М. Правове забезпечення цифрової економіки та електронного бізнесу. Монографія. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 212 с.
3. Шаповалова О. В. Значущість реєстрів при правовій організації контролю у сфері господарювання. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві: зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2020 р.* / за ред. М. Петрової, С. Глібка, Велико-Тирново, Болгарія, Вид-во: ACCESS PRESS, 2020. С. 209-215.

Коментар

Законодавче забезпечення державного контролю у сфері інноваційної діяльності та реалізації державної інноваційної політики ґрунтується на аналізі поточного стану інноваційної діяльності та державній стратегії її розвитку на перспективу.

У Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (далі – Стратегії) встановлено залежність успішності цього напрямку державної економіко-правової політики від вдосконалення вимог до здійснення контролю. Зокрема, з метою реалізації Стратегії розробляються трирічні плани заходів. Для оцінки результативності реалізації Стратегії передбачається здійснення контролю за виконанням планів заходів¹.

Перспектива здійснення ефективного контролю за виконанням планів заходів реалізації Стратегії підвищується завдяки залучення ресурсу цифрових публічних реєстрів, вимоги до функціонування яких формуються на сучасній правовій базі. Нашою державою розробляються політико-правові документи, в яких закріплюються концептуальні положення державної політики у сфері електронних публічних реєстрів. Вона спрямована на запровадження єдиної правової бази створення, функціонування та інформаційної взаємодії державних, комунальних та інших реєстрів, кадастрів та інформаційних систем, запровадження пілотних проєктів Дія Сіті та ін. Вносяться сучасні зміни у Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»² та інші.

В Україні у першому читанні прийнято проєкт Закону за № 2110 «Про публічні електронні реєстри»³. Водночас у Верховній Раді України зареєстровано законопроєкти за № 4303 «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні»⁴ та за №4305 «Про внесення змін до кримінального законодавства щодо особливого порядку здійснення розслідування кримінальних правопорушень з метою забезпечення належних умов для розвитку цифрової економіки»⁵.

Дослідження правової організації контролю у сфері господарювання збагачуються науковими розробками. На їх основі можна визначити два етапи інституціоналізації режиму формування та обігу реєстрової інформації – початковий та перспективний етапи інституціоналізації. Хронологічні межі початкового етапу з 2004 року до 2019 року. Другий – з 2020 року і триває до сьогодні.

Початковий етап було розпочато в Україні створенням Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Його було запроваджено у 2004 році. У Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» виокремлено самостійний розділ, норми якого призначені для створення умов щодо інформаційної взаємодії державних, комунальних та інших реєстрів. Це третій

¹ Про схвалення Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України. *Офіційний вісник України*. 2019 р., № 57, с. 139, Ст. 1983, код акта 95224/2019.

² Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Закон України від 05.07.1994 р. №80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286. Дата оновлення: 04.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр#Text>.

³ Про публічні електронні реєстри: Проєкт Закону України від 10.09.2019 р. №2110. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66772.

⁴ Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Проєкт Закону України від 02.11.2020 р. №4303. *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70298.

⁵ Про внесення змін до кримінального законодавства щодо особливого порядку здійснення розслідування кримінальних правопорушень з метою забезпечення належних умов для розвитку цифрової економіки: Проєкт Закону України від 02.11.2020 р. №4305. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70299.

розділ із назвою «Єдиний державний реєстр та портал електронних сервісів». Він закріплює інструменти системного забезпечення державних органів, органів місцевого самоврядування, учасників господарського обороту достовірною інформацією про юридичних осіб, громадські формування, фізичних осіб - підприємців. А також – формує принципові підходи до діянь суб'єктів відносин у сфері електронних реєстрів. До суб'єктів відносин у сфері електронних публічних електронних реєстрів віднесено: Кабінет Міністрів України; Центральні органи державної влади, що здійснюють повноваження в інформаційній сфері та сфері захисту інформації; Утримувачі реєстру та суб'єкти ведення реєстру (підрозділи державних органів; органи місцевого самоврядування; акредитовані суб'єкти) та інші.

У Господарському кодексі України закріплено низку змістовних та процедурних вимог до суб'єктів господарювання, утримувачів Реєстрів та надавачів реєстрової інформації (фізичних або юридичних осіб, які надають інформацію про об'єкт реєстру).

Перспективний (другий) етап інституціоналізації режиму формування та обігу реєстрової інформації розпочинається з 2020 року.

Якщо для першого етапу, в основному, було обрано підхід формалізації вимог до суб'єктів утримання реєстрів та надавачів реєстрової інформації, то для другого етапу характерним буде забезпечення збалансованості вимог у сфері публічних реєстрів з іншими інформаційними та інформаційно- телекомунікаційними системами.

На даному етапі на зміну Закону № 1702 прийшов новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 р. за № 361-IX. Він набрав чинності 28.04.2020. У новому Законі конкретизовано вимоги до даних, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника. Це – прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові, країна громадянства та постійного місця проживання, дата народження, характер та міра (рівень, ступінь, частка) бенефіціарного володіння (вигоди, інтересу, впливу).

Основою для повноцінного ризикоорієнтованого контролю стало визначення у відповідному Законі належної перевірки у значенні низки заходів, які включають: «ідентифікацію та верифікацію клієнта (його представника); встановлення кінцевого бенефіціарного власника клієнта або його відсутності, у тому числі отримання структури власності з метою її розуміння, та даних, що дають змогу встановити кінцевого бенефіціарного власника, та вжиття заходів з верифікації його особи (за наявності); встановлення (розуміння) мети та характеру майбутніх ділових відносин або проведення фінансової операції; проведення на постійній основі моніторингу ділових відносин та фінансових операцій клієнта, що здійснюються у процесі таких відносин, щодо відповідності таких фінансових операцій наявній у суб'єкта первинного фінансового моніторингу інформації про

клієнта, його діяльність та ризик (у тому числі, в разі необхідності, про джерело коштів, пов'язаних з фінансовими операціями); забезпечення актуальності отриманих та існуючих документів, даних та інформації про клієнта»¹.

В нашій країні розпочато створення інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю) – ІАС ДНК. Офіційним підтвердженням став факт набрання чинності Закону України від 03.11.2016 N 1726-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» щодо лібералізації системи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»².

Її запровадження має за мету забезпечити суб'єктів господарювання, органи державної влади, органи місцевого самоврядування та інших споживачів інформацією про заходи державного нагляду (контролю). Для її запровадження та ефективного функціонування до ІАС ДНК вносяться відомості про: юридичних осіб; фізичних осіб - підприємців; найменування органів державного нагляду (контролю); види господарської діяльності, що підлягають державному нагляду (контролю).

Обов'язковою є вимога щодо внесення до ІАС ДНК: переліку нормативно-правових актів, дотримання вимог яких перевіряється під час здійснення заходів державного нагляду (контролю), з посиланням на офіційні веб-сторінки відповідних органів державного нагляду (контролю); річних планів проведення заходів державного нагляду (контролю) та план проведення комплексних заходів державного нагляду (контролю); звітів про виконання річних та комплексного планів проведення заходів державного нагляду (контролю) за попередній рік; дати і номеру наказу (рішення, розпорядження), місце здійснення заходу, строки здійснення, тип, підставу та предмет здійснення заходу, найменування органу державного нагляду (контролю), що зазначені у посвідченні (направленні) на проведення заходу державного нагляду (контролю); результатів здійсненого заходу державного нагляду (контролю) із зазначенням номера акта щодо виявлення або відсутності порушень законодавства, посилання на відповідні вимоги законодавства у разі виявлення порушень; короткого змісту розпорядчого документа про усунення порушень, виявлених під час здійснених заходів державного нагляду (контролю). Також до ІАС ДНК вносяться відомості про: застосовані до суб'єкта господарювання адміністративно-господарські санкції за результатами здійсненого заходу державного нагляду (контролю) та результати оскарження розпорядчих документів органів державного нагляду (контролю) та застосовані до суб'єктів господарювання адміністративно-господарські санкції (ст. ст. 4¹)³.

¹ Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361> -20.

² Про внесення змін до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» щодо лібералізації системи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 03.11.2016 № 1726-VIII. *Голос України* від 31.12.2016 № 251.

³ Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.

Важливим застереженням при дозволі здійснення доступу до відомостей ІАС ДНК (доступ відкритий і безоплатний) є заборона доступу відносно реєстраційних номерів облікових карток платників податків та паспортних даних.

Обрання об'єктом контролю діянь щодо використання класифікаторів, довідників, технічних специфікацій тощо при створенні (модифікації) реєстрових даних обумовлено ризиком незаконного втручання у систему реєстрів.

Розділ 2.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

2.1. Поняття та учасники національної інноваційної системи

Терміни

Національна інноваційна система (НІС) – це сукупність законодавчих, структурних і функціональних компонентів (інституцій), які задіяні у процесі створення та застосування наукових знань та технологій, визначають правові, економічні, організаційні та соціальні умови інноваційного процесу в межах національних кордонів та забезпечують зростання конкурентоспроможності вітчизняних організацій та підприємств за рахунок підвищення їх інноваційної активності¹.

Наукова (науково-дослідна, науково-технологічна, науково-технічна, науково-практична) установа – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, утворена в установленому законодавством порядку, для якої наукова та (або) науково-технічна діяльність є основною².

Науковий підрозділ – структурний підрозділ юридичної особи, основним завданням якого є провадження наукової, науково-технічної або науково-організаційної діяльності, у штаті якого посади наукових працівників становлять не менш як 50 відсотків. Типами наукового підрозділу є інститут, науково-дослідна частина, управління, відділення, комплекс, центр, відділ, лабораторія, секція, сектор, бюро, група, філіал, дослідна станція, дослідне поле, ботанічний сад, дендропарк, обсерваторія, наукова (науково-технічна) бібліотека, науковий (науково-технічний) музей³.

¹ Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи» від 15.10.2008 року № 2691/01-06-1-3-03. URL: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=226&id=1533>.

² Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. п. 16, ч.1 ст.1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

³ Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. п. 19, ч. 1, ст. 1.